

**SELMA
ANTTILA**

VAIHDOKAS

Selma Anttila

Vaihdokas

«Public Domain»

Anttila S.

Vaihdokas / S. Anttila — «Public Domain»,

© Anttila S.

© Public Domain

Содержание

HENKILÖT	5
ENSIMÄINEN NäYTÖS	6
Конец ознакомительного фрагмента.	16

Selma Anttila

Vaihdokas Nelinäytöksinen näytelmä

HENKILÖT

AUGUST LUMIALA, kauppias.

ANNA, hänen vaimonsa.

SILJA, heidän tyttärensä.

ORAS, Annan poika.

AAPO |

HANNES | Siljan vieraita.

AINA |

MARIA, lastenkodin pitäjä.

ORVOKKI, hänen kasvattinsa.

HAUKKA, hoitaja lastenkodissa.

SUSKA, eräs vaimo.

PALVELIJA.

Nuorisoa, poliiseja ja kulkureita.

Aika nykyinen, paikka maaseutukaupunki.

ENSIMÄINEN NÄYTÖS

Lastenkodin vierashuone, joka on samalla johtajattaren arkihuone ja hänen kasvattinsa asuinhuone. Perällä kaksi akkunaa ja niissä valkeat verhot. Akkunoiden välissä peili ja sen alla pieni pöytä. Vasemmalla seinällä, taka-alalla makuukomero verhojen takana, etualalla kaksipuoleiset ovet eteiseen. Oikealla seinällä on kaksikerroksinen kaappi vanhanaikaista tekoa ja ovi vasemmalle lastenkodin huoneisiin. Keskemmällä lattiaa, lähellä kaappia sohva ja sen edessä pöytä ynnä muutamia keveitä tuoleja sekä pari nojatuolia. Kokonaisuus on ehyt, huonekalut samaa vanhanaikaista tyyliä. Huoneessa vallitsee naisellinen järjestys ja kodikkaisuus. On ilta syyskesällä ja avonaisesta akkunasta näkyy koivu, joka kasvaa akkunan alla. Kuuluu kosken kohina.

MARIA (lastenkodin hoitaja ja omistaja. Hän on noin viidenkymmenen, tukka hiukan harmaa, käy kumarassa, on olennoltaan vaatimaton, valoisilla kasvoilla rauhallinen hymy. Hän liikkuu hitaasti ja puhuu harvaksen, aina hänellä on jotakin tointa taikka työtä käsillä. Hänellä on vaaleanharmaa yksinkertainen puku yllään, seisoo sohvapöydän edessä leikaten vaatteita).

Kuulehan, tyttöseni, sinä olet heittänyt työsi tuohon sohvan nurkkaan.

Ota ja kääri ne kauniisti kasaan ja pistä kaappiin.

ORVOKKI (Marian kasvatti, kahdeksantoista vanha, notkea tyttö, vilkas ja ärsyttävä, aina valmis vastaamaan. Hän seisoo peilin edessä laitellessaan käherrettyä tukkaansa ja sitoo siihen nauhaa. Kun se on tehty, kohentelee hän hamettaan ja nyppii sen pitsejä ja nauhoja. Hänen turhamaisuudessaan on lapsellista saamattomuutta ja hepsakkuutta, mutta voitolla on kuitenkin somuus ja viehkeys).

Heti kohta, täti! (Otaa vaatekappaleen ja heittää sen käärittynä kaapin alaosaan.)

MARIA. Miksi olet noin koristellut uuden hameesi? Olisihan se ollut somempi ilman noita nauhoja ja pitsejä.

ORVOKKI. Se oli kuin nuoltu, niin sileä, ja minä olin siinä ihan lakea ja jörö, vallan niinkuin Haukka on uudessa hameessaan.

MARIA (katsoo vakavasti häneen heittäessään mittanauhaa kaulalleen ja kääriessään vaatekappaleita kasaan).

Lapsikulta, miksi sinä ihmisiä nimittelet? Hannalla on kyllä omat vikansa, kaikilla ihmisillä niitä on, mutta hän on uskollinen hoitaja. Ilman häntä en tosiaan jaksaisi pitää tätä kotia.

ORVOKKI. Täti tahtoo sanoa, etten minä kelpaa mihinkään.

MARIA. Sinä et vielä ole tahtonut mitään tehdä!

ORVOKKI. En minä ainakaan lapsia hoida! Ne, ne inhottavat minua ja siinä on aina orjana ja vankina ja niinkuin papukaija pitää aina matkia samoja sanoja ja samoja asioita!

MARIA. Olisit saanut lukeakin, vaan ethän sinä tahtonut.

ORVOKKI. Lukea! Osaan minä ilmankin elää ja rakastaa!

MARIA (katsoo häneen pitkään). Mitä sinä rakkaudesta tiedät?

ORVOKKI (kääntyy selin ja katselee kenkiensä kärkiä). Kyllähän siitä jo minun iälläni tietää enemmän kuin täti...

MARIA (tulistuen). Sinä olet nenäkäs!

ORVOKKI (kääntyy kantapäillään). Minä vain tahdoin sanoa: vähä enemmän kuin täti luulee.

MARIA. No, sinä koettelet minun kärsivällisyyttäni liiaksikin. (Orvokki laittelee pukuansa peilin edessä.) Oletko sinä jonnekin menossa?

ORVOKKI. Minä – en, muuten vain koettelen uutta pukuani.

MARIA. Minun pitää mennä noutamaan rouva Lumialaa kävelyille. Hän sanoi olevansa hyvin huolissaan eräästä asiasta. Siitä meidän nyt pitäisi neuvotella. (Korjaa töitä kaappiin.) Anna parka on niin levoton.

ORVOKKI. Ah, kun olisikin niin rikas ja mahtava kuin rouva Lumiala. Saisi käydä silkissä ja sametissa, kulkea huvista huviin ja olla kaikkien kadehdittavana!

MARIA. Sekö sitten olisi onnea? Rouva Lumiala ei ole onnellinen. – Kuule, anna se hattu sieltä pöydältä. (Orvokki tuo hatun peilin alta pöydältä ja Maria kiinnittää sen päähänsä.)

ORVOKKI. Lumialalla kuuluu pidettävän tanssiaiset. Olisi hirveän lystiä päästä sinne.

MARIA. Eihän Siljalla ja sinulla ole ketään yhteistä tuttavaa.

ORVOKKI. Minä en ole kylliksi hieno, en, en, en! Sehän siinä olisikin niin juksia, kun saisi Heijassa tavata noiden hienojen kavaljeereja ja nolata heitä. Niin, täti, se olisi hauskaa Heijassa!

MARIA. Mikä on Heija?

ORVOKKI. Eikö täti sitäkään tiedä? Se on palokunnan talon tanssisali.

MARIA. Oletko sinäkin siellä käynyt?

ORVOKKI (ylimielisesti). Olen!

MARIA. Sinä et ole koskaan pyytänyt päästä, etkä puhunut minulle mitään.

ORVOKKI. Täti ei olisi kuitenkaan laskenut ja minun täytyi päästä.

Siellä on niin jumalattoman hauskaa ja siellä käy koko kaupungin nuoret – paitsi sellaiset lasimamsellit kuin Silja, joita hypitetään kotona.

He voisivat Heijassa särkyä. Minulle siellä ei ole mitään vaaraa.

MARIA (nyökkää). Vaara on meissä kussakin itsessämme. (Menee ovelle.)

Vaara on meissä kussakin itsessämme, jospa sinä sen käsittäisit!

Hyvästi, Orvokki! (Menee vasemmalta.)

ORVOKKI. Hyvästi, täti! (Hyräilee ja hypähtää väliin tanssiaskelin lattialla, pysähtyy ja sanoo ääneen:) Vaara on meissä kussakin itsessämme. Äss! (Yltyy äänekkäämmin hyräilemään. Akkunaan koputetaan. Orvokki juoksee sinne ja puhuu akkunasta:)

Kas, sinä juupelikos siellä? Aijaijai, pysy koivun alla, muuten ne hylt tuolta sisältä näkevät sinut. Älä, älä nouse ylös, älä tule sisään, jos vielä joku tulisi tänne. Voi sinua, Jumalan luoma! Minä sysään sinut alas!

ORAS (on kahdenkymmenen vanha, tuskin mieheksi kehittynyt, tumma, tulinen nuorukainen, katsoo toisinaan alta kulmain. Hänellä on eloisat, kauniit kasvot ja niissä kuvastuu ristiriitainen luonne, jonka väkivaltaisista ja ehdottomista taipumuksista kasvatus ja elämä on hänessä huippuunsa kehittänyt. Hän ei punnitse tekojaan, on välitön ja arvaamaton, elää ja toimii hetkessä. – On hypännyt matalalle akkunalle istumaan ja pitelee pielestä ja ottaa kuvan taskustaan).

Tulin vain näyttämään tätä valokuvaani. Koetteles nyt voimiasi, tules tänne, västäräkki! Jaa, jaa, tule vaan! (Orvokki lähenee ja Oras sieppaa hänet äkkiä kiinni.)

Mikset sinä eilen illalla tullutkaan kosken rannalle? Siellä minä sain vilussa värjötellä ja odottaa turhaan. (Pistää kuvan taskuunsa.)

ORVOKKI (katselee pelokkaasti ympärilleen). Minä en uskaltanut. Maria täti oli kotona koko illan ja minun piti kirjoittaa kuukauden menot isoon kirjaan tädin muistiinpanoista.

ORAS. Olkoon se viimeinen kerta, kun minä sinua odottelen, sinä peevelin tyttö!

ORVOKKI (nauraa). Peevelin? En minä sen tyttö ole. Minä en ole kenenkään tyttö, en sinunkaan. (Riistää itsensä irti.)

ORAS (hyppää huoneeseen ja ottaa uudestaan kiinni). Suutele minua, kas pian, pian!

ORVOKKI (ovat tulleet etualalle). Rakastatko sinä minua?

ORAS. Älä kysele pötyä.

ORVOKKI. Onko rakkaus pötyä?

ORAS (ottaa Orvokin pään käsiinsä ja katsoo silmiin). Se on suutelemista ja silmiin katsomista.

ORVOKKI. Eipäs olekaan. Se on pitämistä, niin että unohtaa kaikki, koko maailman – ei välitä kenestäkään eikä huoli mistään paitsi siitä yhdestä ainoasta.

ORAS. Tulee rannalle eikä välitä kassakirjoista eikä pelkää Maria tätiä. Kas – nyt, västäräkki, olet kiikissä. Sano, milloin olet tässä huoneessa aivan yksin?

ORVOKKI. Päästä irti! Sinä puristat niin kauheasti ja katsot ahnaasti kuin susi. Minä melkein pelkään sinua! (Pääsee irti.)

ORAS. Vai pelkää. Älä ole olevinasi. Olet juuri sellainen, jota pitää puristaa melkein kuoliaaksi!

ORVOKKI. Sano, rakastatko sinä minua oikein – oikealla tavalla?

ORAS (nauraa ja suutelee). Vieläkö sinä epäilet?

ORVOKKI (siirtyvät vähitellen sohvaan). Katsos, sinussa on sellainen pakottava voima. Tuntuu kuin aina vain ottaisit, et mitään anna. Sinä pitelet minua kuin aalto rantaa: suutelet ja sitten jätät. Ja kuitenkin minä tahtoisin antaa, antaa itseni kokonaan, ihan, ihan sielua myöten. Ja sinun pitäisi olla minun omani samalla tavalla. Silloin minä olisin onnellinen ja tekisin vaikka, vaikka – työtä! Nyt en viitsi.

ORAS. Kyllä siihen aina ehtii. Ei, Orvokki, nyt olemme vapaita ja nuoria, elämme ja rakastamme kuin linnut räystäällä. Sano, koska minä saan tulla tänne, koska olet aivan yksin?

ORVOKKI (kuiskaa). Yöllä. Minä nukun tässä huoneessa. (Peittää kasvonsa Oraan syliin.) Sinä et saa tulla tänne, se olisi niin kauheata.

Sellaista ei saa tehdä. Minua painaa nytkin kummallinen pelko ja kammo.

Ei, ei, minä rakastan sinua – en voi enää luopua sinusta!

(Syleilevät.) Kuule, vaara on meissä itsessämme!

ORAS (ylimielisesti). Sinähän puhut kuin sunnuntaikoulu! Vaikka olisi tuhat tulisinta vaaraa, niin sinut minä otan. Mitä pelkäisimme? Miksi et uskalla minua rakastaa? Oma on meillä ruumis, oma on meillä henki. Miksi rakkauden riemuja säästelis, kun tuli ruumiissa polttaa? Vaikka tähän tulisi maanalaiset voimat ja vielä kaikki maan päälliset mahdit, niin sinua minä syleilen. Elämäni maljan juon pohjaan saakka, kyllä se tyhjänäkin kuolemalle kelpaa!

ORVOKKI. Kuule, mennään Heijaan!

ORAS. Ja sitten minä saatan sinut kotiin.

ORVOKKI (vetää häntä kädestä). Tule katsomaan! Minulla on salaovi. (Menee Oraan kanssa verhon taa.) Tässä on vaatekomero ja siitä pääsee portaille saakka, otan vain kaksi lautaa seinästä irti. (Tulevat takaisin.) Kun panen laudat paikoilleen valeeseen, ei kukaan huomaa, vaikka käsin koettelisi.

ORAS. Se on peevelin sukkela. Kuka sinulle sellaista on opettanut?

ORVOKKI. Opettanut! Luuletko sinä minua niin tyhmäksi? Osaan minäkin elää ja olla vapaa.

ORAS. Voinko minä päästä ulkoa päin portaista sisään?

ORVOKKI (kuuntelee). Joku tulee. Voit kylläkin, sysää laudat hiljaa sisään päin.

ORAS (on ottanut taskustaan kuvan). Olen juuri ollut valokuvassa ja tulen oikeastaan näyttämään sinulle tätä. (Antaa kuvan Orvokille.) Minä tulen myöhemmin, kun kaikki nukkuvat – salaovesta!

ORVOKKI. Mene pian! (Työntää hänet verhojen taakse.)

HAUKKA (tulee samassa oikealta lamppu kädessä. Laskee sen pöydälle. Hän on hoitaja lastenkodissa, luiseva ja miesmäinen). Täällä oli joku, kuulin miehen äänen.

ORVOKKI. Silloin sinä kuulit oman äänesi.

HAUKKA (menee akkunaan ja katsoo ulos). Tuollahan se nyt menee. Kyllä kai sen koivet on rakkaus rasvannut. Näin vain hiukan kantapäitä nurkan takaa. (Orvokki seisoo häneen selin ja katselee kuvaa kätensä sisällä.) Mikä se on? Näytähän minulle. Anna tänne se!

ORVOKKI. Kas, kun en anna!

HAUKKA (tarttuu Orvokin käsivarteen). Minäpä otan sen!

ORVOKKI. Sinulla on hirveät kynnet. Ne sinä painat aina käsivarsiini. Älä tule lähelle! Piikkitynnyri ei tainnut olla pahempi. Pysy poissa, sinä haukka, haukka!

HAUKKA. Anna paperi, taikka otan!

ORVOKKI. Ota, ota, minulla on myöskin kynnet. (Kouristaa sormensa.) Katsos, noin pitkät, oikein lastenkotolaisen kynnet ja terävät kuin neulat. Tämä tyttö ei rasiatakaan niitä liiassa työssä. Tuleppas tänne vain, sinä et uskalla, sinä tunnet ne kynnet!

HAUKKA (tavoittaa kiinni). Anna paperi!

ORVOKKI. Ota, ota! (Pitää kuvaa selkensä takana ja pistää hihansuusta sisään. Vetää kätensä nyrkissä Haukan eteen.) Tuossa on, ota, ota!

(On pistävinään jotakin suuhunsa ja puhuu kuin olisi suu täynnä. Haukka riipoo kädestä.)

Ota, ota salaisuus!

(Haukka likistää hänen poskiaan.)

Oo, senkin kuristaja, koskeppas vielä minuun! Ähä, etpäs saanut.

Salaisuus on minun vatsassani. Se kauhea salaisuus!

HAUKKA. Mitä salaisuuksia sinulla olisi, mokomalla lastenkotolaisella!

ORVOKKI. Mutta kun on. Se on niin ihanaa, kun on oma salaisuus, ettei siitä kukaan täällä tiedä.

HAUKKA. Tiedänhän minäkin sen.

ORVOKKI. Sinä kuutus, sinulle en koskaan kertoisi mitään.

HAUKKA. Entä Maria tädille?

ORVOKKI. Sinä et saa puhua tästä mitään Maria tädille. Ethän puhu? Hän on niin hyvä ja hurskas ja niin ymmärtämätön. Tätä asiaa hän ei käsitä rahtuistakaan. Taikka – mitä minun oikeastaan tarvitsee välittää kestään. (Pyörähtää kantapäällään ja lyö kätensä yhteen.) Minä olen minä, yksin, yksin, yksin! Teen mitä tahdon, menen minne halu vaatii, ei ole väliä kestään, ei aita missään. Minulla ei ole isää, ei äitiä, ei siskoa, ei veikkoja, ei mitään häntäjoukkoa! (Pyörii lattialla.) Minä en ole ketään varten eikä kukaan minua varten. Ja minä tahdon elää, pitää hauskaa, tanssia Heijassa – rakastaa... (Pysähtyy äkkiä ja katsoo Haukkaa, joka nauraa ilkkuen.)

HAUKKA. Sinut pitäisi köyttää kiinni rautatuoliin ja naulata tuoli lattiaan ja antaa vain kerran päivässä ruokaa.

ORVOKKI. Ja panna Haukka viereen piiska kädessä pakottamaan työhön.

(Nauraa.) Kuka uskoisi, että sinullakin on lapsi?

HAUKKA (uhkaavana). Ole vaiti!

ORVOKKI (haaveksien ja lapsellisesti). Jospa minullakin olisi äiti! Saisin kertoa hänelle kaikki. Minä olen lukenut niin kauniin kirjan sellaisesta työstä, jolla oli äiti. Ja se tyttö oli ihan samanlainen kuin minä.

HAUKKA. Mitähän kaunista sinussakin olisi?

ORVOKKI. Miksei olisi, jos minullakin olisi äiti, niinkuin siinä kirjassa. Se äiti rakasti tytärtään ja teki kovasti työtä, että se tyttö saisi käydä koulussa. Kerrankin se tyttö oli kutsuttu tanssiaisiin erään ylhäisen toverin luokse, ja äiti neuloi hänelle kauniin hameen. Se äiti katseli kadulta ihanaan, kirkkaaseen saliin, missä hänen tyttärensä tanssi, eikä yhtään välittänyt, vaikka oli kylmä ja pimeä ja ihmiset häntä töykkivät ja ihmettelivät, miksi hän siinä seisoj kuin lumottu. Tytär tuli, ja he menivät yhdessä kotiin. Äiti riisui hänet ja peitti lämpöisiin, silitti päätä ja kysyi: Oletko nyt onnellinen? Sellainen on äiti.

HAUKKA (on kääntynyt selin ja pyyhkii liikutettuna silmiään). Älä puhu äidistä täällä! Täällähän on vain kuolleiden äitien lapsia. Kuolleet ovat kateellisia. Etkös sinä pelkää kuolleita?

ORVOKKI. Mikä sinun on? Oikeinko sinä uskot, että... (katsoo arasti ympärilleen) että niiden kuolleiden äitien henget kävisivät täällä – lapsiansa katsomassa?

HAUKKA (salaperäisesti). Ne käyvät täällä, ihan varmaan. Kuule, kerran minä heräsin sikeästä unesta ja kuulin sanovan, ei sanoilla eikä äänellä, mutta minä kuulin sen kuitenkin: Nouse ylös! Minä nousin enkä laisinkaan pelännyt. Menin lasten makuusaliin ja näin heti, että isot tytöt olivat

nukkuneet pikku Ässän sänkyyn ja se pikku raukka oli tukehtumaisillaan tyynyjen alla. Minulle on usein tapahtunut täntapaista. Ja minulla on sellainen tunto, etten uskalla lähteä pois tästä kodista, vaikka mielelläni tahtoisin.

ORVOKKI. Sinä pelkääät äitien henkiä. Voisivatko ne tehdä sinulle mitään?

HAUKKA. Kuka tietää. Minä olen niiden vallassa, ja ne pakottavat minua hoitamaan lapsiansa. Jos olen paha, tulevat yöllä unissa sanomaan. Ja tiedätkös, Orvokki?

ORVOKKI. No?

HAUKKA (istuu pöydän ääreen). Täällä ei ole kuollut yhtään ainoata lasta seitsemääntoista vuoteen. Ei ketään!

ORVOKKI. Henget eivät viitsi ottaa lapsia hoitaakseen.

HAUKKA, Neiti Maria sanoo, että kun hän rukoilee joka päivä, niin onnettomuus katoaa. Mutta minä tiedän kuinka asia on.

ORVOKKI. Ne henget

HAUKKA. Niin, äitien henget käyvät täällä. Minä en voi ottaa omaa tyttöäni tänne hoitaakseni. Ne henget ovat kateellisia. Minä en saa pitää omastani enempää kuin heidän lapsistaan, muuten ne... (Tuuli on vähitellen alkanut viuhua ja sateen rapinaa kuuluu.)

ORVOKKI. Älä puhu! (Nousee.) Täällä on ilmankin kamalaa yöllä, kun koski kohisee ja lapset unissaan valittavat tuolla sisällä ja tuuli viuhuu ja tää vanha rakennus rutisee. Täällä huoneessa tuolitkin narisevat aivan kuin joku niihin raskaasti istuisi. Silloin minä kuvittelen, että joku tarttuu sängyn verhoon ja katsoo minuun...

HAUKKA. Viime yönä minä katselin koskelle päin. En ole oikein varma nukuinko minä vai olinko hereillä, mutta valkoisen haamun minä näin. Se liukui tuon akkunan alle ja nousi siitä sisään. (Osoittaa akkunaa ja nousee.)

ORVOKKI. Tuosta akkunasta... Se oli kaiketi sumua. Hui, kuinka sinä olet taikauskoinen! Uih!

(Ovikello soi ja Orvokki kiljahtaa ja juoksee pois oikealle. Haukka menee avaamaan. Anna ja Maria tulevat.)

MARIA (riisuu hattuaan ja ravistelee sitä). Huh, sade yllätti meidät. Anna, ole hyvä ja istu tänne sohvaan. Kuulehan, Hanna, oliko täällä vieraita?

HAUKKA. Kyllähän minä kuulin täältä ääntä, mutta Orvokki sanoi, ettei ketään ollut. En minä tiedä.

MARIA. Me näimme vain erään nuoren miehen tulevan meidän portaista.

Rouva Lumiala tunsikin hänet. Kun saat Orvokin käsiisi, niin käske tänne.

(Haukka menee.) Minä tahdon tietää kävikö hän Orvokin luona. (Tuuli lakkaa vähitellen.)

ANNA (miellyttävä, pehmeäpiirteinen rouva, ijältään neljäkymmenen, hienosti puettu, ei aivan muodikkaasti. Hänen tukkansa kaartuu oikealle niinkuin Oraankin ja hiusrajassa ja otsassa on huomattava yhdennäköisyys. Hänen liikkeissään on jotakin epäroivää ja arastelevaa).

Koko hänen olentonsa muistuttaa nuoruudenystävääni, häntä, josta sinulle kerroin. Puhe ja käynti on niin selittämättömästi samaa.

MARIA. Sinä olet puhutellut häntä?

ANNA. Olen usein tehnyt kauppaa hänen kanssaan Kaarnalla. Minulla on omituinen aavistus – en pääse siitä eroon. Se on aina minun mielessäni. Minun täytyy saada puhua siitä!

MARIA. Tämä levottomuus on niin sinun tapaistasi. Sinulla on hyvä mies, herttainen tytär ja rikas, kaunis koti, ja kuitenkin olet aina onneton – jotakin vailla! Nyt on tuo vieras poika saanut mielesi kuohuksiin.

ANNA. Jospa sinä tietäisit...!

MARIA (on askaroinut huoneessa ja siirtänyt mattoa suoraksi ja löytää Orvokin pudottaman valokuvan lattialta).

Tiesinhän minä sen! Poika kävi taaskin täällä. Heillä on jotakin peliä keskenänsä. Orvokilla on ollut sellaista leippomista koko kesän. Turhia ovat kiellot ja varoitukset. Tässä on pojan kuva. (Katselee kuvaa ja sitten Annaa.) Ei, mutta kuulehan! Tämä on aivan sinun näköisesi. (Antaa kuvan Annalle.) Tule katsomaan peilissä itseäsi ja vertaa kuvaan.

ANNA (katselee kuvaa lumottuna ja menee peilille, vertailee). Luuletko kaikkien huomaavan, että hän on minun näköiseni?

MARIA. Melkein.

ANNA. Tämäkin vielä! Sinä et käsitä, et voi aavistaa, mitä tämä kaikki minulle merkitsee!

MARIA. Anna, sinä et voi vähääkään irtaantua omasta itsestäsi etkä ajatuksistasi. Katsele kaikkea kuin olisit irti niistä, silloin saat tasapainon.

ANNA. Sinä voit puhua noin, (tuskaisena) sillä sinulla ei ole takanasi mitään – paheksuttavaa – mitään rikollista!

MARIA. Mikä sinun on? En ole koskaan nähnyt sinua noin kummallisena.

Rikollista... miksi sinä käytät sellaista sanaa?

ANNA. Mitä sinä sanoisit, jos tuo poika olisi – taikka olisi voinut olla minun poikani.

MARIA. Minä olen aina aavistanut, että sinulla on salainen suru.

ANNA (istuu pöydän ääreen sohvaan). Jos se olisi vain suru! Suru on puhtaiden ja hyvien ihmisten tunne, minä en ole puhdas enkä hyvä. Voi, sinä et tiedä miltä tuntuu, kun syyn taakan alla vanhenee. Se entinen teko kasvaa, se aivan kuin juoksee perässäni ja tavoittaa kiinni. Minä torjun sitä pois ajatuksistani ja näyttelen viatonta ja hyvää ihmistä. Näyttää siltä kuin ei kukaan täällä aavistaisi minun hairahdustani.

MARIA. Minä en ymmärrä, onko sinulla ollut joku rakkaussuhde?

ANNA. On.

MARIA. Tietääkö miehesi siitä?

ANNA. Ei.

MARIA. Sinulla oli siis vakava syy salata se.

ANNA. Oli, oli. Minä en jaksa enää pitää sitä salassa. Kun näin tuon pojan Kaarnan kaupassa, sain heti sellaisen tuskan. Minun täytyy nähdä hänet uudestaan ja uudestaan ja minun täytyy saada puhua hänestä.

MARIA. Minä alan aavistaa. Sinä luulet, että hän olisi entisen rakastettusi poika.

ANNA. Minun poikani! (Maria hämmästyttää ja kuuntelee jännityksellä.) Kuule, se syntyi kaukana täältä, toisella puolella Suomea, (kiivaammin) ja minä jätin sen erälle vaimolle. Susiska eli Suska oli hänen nimensä.

MARIA. Tumma, pitkä, laiha nainen, käy aina mustiin puettuna, ontuu hiukan. Hän on oikeastaan kauhea ihminen.

ANNA. Sinä tunnet sen naisen?

MARIA. Kyllä minä sen ihmisen tunnen. Hän on hyvin kummallinen. Siitä on noin kymmenen vuotta, kun hän ensi kerran ilmestyi tänne, tuli luokseni ja pyysi kaunopuheisesti kahta lasta kotiini, toi paperit ja selitti, mistä lapset olivat. Äiti oli kuollut ja jättänyt hänelle pienokaiset. Ne olivat terveitä lapsia, muka! Samana iltana hän lähetti kaksi kuolevaa raukkaa, niin nääntynyttä ja kidutettua, että minut valtasi ruumiillinen tuska ja kauhu. Suska itse oli hävinnyt. Mutta hän joutui kiinni ja on kärsinyt rangaistuksensa.

ANNA. (Kysyy jännittyneenä.) Nääntyneitä ja kidutettuja! Kuolivatko ne lapset?

MARIA. Kuolivat.

ANNA. Minunkin poikani kuoli – kuoli Suskan kamarissa.

MARIA (jännittyneenä). Suskan kamarissa! Sinun poikasi! Luuletko sinä... tiedätkö sinä ehkä...!

ANNA. Voi, minä en tiedä mitään! Minä näin pienen ruumiin, niin laiha, niin laiha, sen luukokset olivat kuin lankaan pujotetut. Se oli vain kahden viikon vanha. Minä olen tuskallisina öinä

kysellyt itseltäni, kuinka lapsi kuoli. Minä en saa mitään varmuutta, mutta minulla on epäselvä tunne, ettei se ollut minun lapseni.

MARIA. Mikset kysynyt Suskalta?

ANNA (katsoo pelästyneenä Mariaan). Suskalta? Minä en tiedä, missä hän on, ja silloin ensin minä en uskaltanut, en voinut.

MARIA. Suska on nyt täällä, on päässyt vankilasta. Siellä hän on merkillisesti muuttunut. Minä olen antanut työtä hänelle. Hän neuloo liinaompelua erinomaisesti.

ANNA (häätääntyneenä). Onko hän täällä kaupungissa?

MARIA. Asuu täällä aivan lähellä.

ANNA. Hän voi puhua tästä kelle tahansa.

MARIA. Se ei ole Suskan tapaista. Hän tietää paljon ja pitää kaikki salassa. Kuule, Suska tietää varmaan, kuka tämä nuori mies on. Ajattele, jos hän olisi sinun poikasi!

ANNA. Näinhän minä ruumiin!

MARIA. Et ole kuitenkaan varma, oliko se oma poikasi.

ANNA. Minä en koskaan katsonut poikaani. Sanottiin, etten sitten enää voisi siitä luopua, ja minun täytyi!

MARIA. Tahtoisitko, että poikasi nyt eläisi?

ANNA. Hän voisi tulla tänne koska tahansa ja katsoa minuun ja kysyä – kysyä, miksi minä hänet jätin enkä pitänyt itse? Mieheni ja Siljakin näkisivät hänet ja minun pitäisi ilmaista kaikki!

MARIA. Tunnustus on välttämätön, vain sillä tavalla voit sovittaa ja saada rauhan.

ANNA. Jos olisin yksin, saisin heittää tämän naamarin. Nyt minä olen valehdellut kahdeksantoista vuotta miehelleni. Sinä et tunne Augustia. Hän näyttää niin tasaiselta. Kaikki ikäänkuin liukuu hänen ohitsensa kevyesti, aivan kuin ei hän mistään välittäisi. Mutta kun hän ojentaa kätensä ja tarttuu kiinni, pitää hän varmasti. Heti kun tulin hänet tuntemaan, tiesin olevani kiinni, olin tahdoton, näin kaikki hänen silmillään, elin hänen elämäänsä... En uskaltanut ajatellakaan vasta tapahtunutta onnettomuuttani. – Nyt on tunnustus mahdotonta. (Nousee.) Onhan Siljankin onni ja elämä vaarassa. Ajattele lapsi parkaa. Hänen pitäisi saada iloita elämästä nyt juuri, kun hänen nuoruutensa alkaa. Näetkös, minä en voi puhua!

MARIA. Entä poikasi? Tahdotko hyljätä hänet toisen kerran?

ANNA. Minä tahdon varmuutta.

MARIA. Suska yksin tietää ja hänen täytyy puhua. Sinä et voi itsesi etkä poikasi vuoksi olla kysymättä.

ANNA. Tee sinä mitä tahdot, minä en jaksa.

MARIA (menee ovelle, huutaa). Orvokki! Oletko siellä? Tulehan tänne hiukan! (Ottaa pöydältä valokuvan ja kun Orvokki tulee, näyttää hänelle sitä.) Kenen kuva tämä on?

ORVOKKI (hätkähtäen). Näkyy olevan herra Oraan.

MARIA. Mistä se on tänne tullut?

ORVOKKI (nakaten niskojaan). Mistä minä sen tietäisin?

MARIA (katsoo häneen). Sinä et ole suora etkä ystävällinen. Me puhumme tästä myöhemmin. (Orvokki painaa päänsä alas.) Olet käynyt kalpeaksi viime aikoina, lienetkö sairas? Mene Suskan luo ja pyydä häntä käymään luonani nyt kohta.

(Orvokki menee.)

ANNA. Minä en uskalla puhutella sitä ihmistä. Minä en voi!

MARIA. Sinä sanoit, että sinun täytyi puhua pojastasi. Se sama voima pakottaa sinut vielä omistamaan poikasi ja entisyytesi.

ANNA. Mitä voimaa sinä tarkoitat?

MARIA. Sinä olet äiti. Se voima sitoo ja lumoo. Sitä ei voi pyyhkiä pois mielivaltaisesti. Se tekee sinutkin vielä vahvaksi.

ANNA. Minä olen niin heikko, vain taakaksi omaisilleni. Mitä minä voisin tehdä? (Nyyhkii hermostuneesti ja istuu.)

MARIA. Paljon, paljon!

ANNA. Sinä olet niin varma. Se vahvistaa minuakin. Auta sinä minua, kysy Suskalta...!

MARIA. Voisin kysellä, mutta varmuutta et siten saa. Sinun pitää itse kysyä ja itse kuulla. (Maria on mennyt ovelle ja palaa Annan kääntyessä häneen.)

ANNA. Päässäni uiskentelee, tuntuu niin kummalliselta, aivan kuin koko elämä siirtyisi minusta kauas... Ei vielä, ei vielä...! (Kääntyy Mariaan.)

MARIA. Asia muuttuu vaikeammaksi vuosi vuodelta. Kerran se on liian myöhäistä. Kerranhan valheetkin hautaantuu.

ANNA (istuu ja tuijottaa eteensä). August aavistaa jotakin. Voi, onhan se minussa näkynyt, sellainen Kainin merkki. Nyt hän saisi sen silmin nähdä, korvin kuulla. Maria, eikö ole parempi, että minä poistun, häviän... ja minun työni haudataan minun kanssani. Mieheni ja Silja saavat elää onnellisina!

MARIA. Tahtoisitko sinä haudata oman poikasikin sillä ostaaksesi miehesi ja Siljan onnen?

ANNA. Maria!

MARIA. Sinä ja sinun poikasi olette myöskin ihmisiä!

ORVOKKI (tulee oikealta levottomana Oraan mahdollisesta tulosta). Suska tulee kohta. Minä pyysin häntä käymään sisään keittiön puolelta tädin kamariin. (On järjestävinään vuodettaan ja venyttelee kuin olisi väsynyt.)

ANNA (nousee tuskaisena ja levottomana). Minä en voi häntä nyt tavata. Kysy sinä minun puolestani. Minä teen sitten mitä ikinä tahdot! (Menee kiireesti ovelle.) Hyvää yötä! (Poistuu.)

MARIA. Hyvää yötä, Anna! (Orvokille.) Mene sinä vain nukkumaan. Korjaa kuitenkin työt ensin pois. Jätän tähän kaapin avaimet sitä varten. (Laskee avaimet pöydälle ja katsoo Orvokkiin.) Tulehan tänne vähän. (Orvokki tulee.) Minä olen tahtonut olla sinulle kuin äiti. Eikä se ole ollut vaikeata, sillä minä pidän sinusta. Sano, pidätkö sinä minusta niinkuin äidistä?

ORVOKKI. Enhän minä voi tietää, kun en edes tunne ketään, jolla olisi oikea äiti.

MARIA (huokaa). Minulla oli oikea äiti.

ORVOKKI. Sittenhän täti tietää itse.

MARIA. Niin, minä tunnen oman voimattomuuteni, näen päivä päivältä sinun luisuvan käsistäni enkä voi auttaa sinua. Sinä et luota minuun. Sano nyt suoraan: oliko Oras täällä äsken?

ORVOKKI (pakollisesti). Hän vain antoi minulle kuvan.

MARIA. En minä paheksu sinun tuttavuuttasi hänen kanssaan. Siinä ei saisi vaan olla mitään salakähmäistä. (Katsoo kelloaan.) Kas, kuinka kello on paljon. Kuule, mene sanomaan Suskalle, ettei hänen tarvitse tulla enää tänä iltana. (Orvokki aikoo mennä.) Taikka – älähän mene! Hän kenties on jo odottamassa minua keittiön puolella. Minä olen myöskin hyvin väsynyt. Hyvää yötä! (Menee.)

ORVOKKI (kävelee hetken mietteissään ja heittää sitten niskojaan). Hassutuksia! (Sulkee sisälle vievän oven ja samoin eteisen ovet. Kuuntelee, menee akkunalle, avaa sen hiljaa ja katsoo ulos.) Oras! (Kuuntelee.) Oras! – Hiss – hiljaa – hiljaa! Täti ei ole vielä nukkunut. Älä tule, älä, älä, kuuletkos! (Sulkee akkunan ja kuuntelee pelokkaana, menee sitten verhojen taakse. Sieltä kuuluu lautojen rapinaa ja puhetta.) Älä tule vielä, sanoinhan minä, ettei täti vielä nuku. Oras kulta, mene pois! (Tulevat verhojen takaa.)

ORAS. Kas nyt, kuinka västäräkki on arka! Ovatko nyt kaikki kanat orrella ja kopin ovet lukossa? (Koettelee ovia.)

ORVOKKI (itku kurkussa). Kukko kiekuu!

ORAS. Opetankos minä sinua kiekumaan? (Pyörähyttää häntä ja singahuttaa kädestä toiselle puolelle huonetta.)

ORVOKKI (typertyneenä). Onko tämä rakkautta? Käteni on aivan sijoiltaan! (Kannattelee kättään.) Sinä olet häijy, ryöväri, ilkeä! Sinä, sinä peto! Mene pois täältä, muuten minä huudan!

ORAS. Ja sinä villikissa. (Ottaa kiinni.) Sinä et huuda, minä tukin sinun suusi. (Suutelee häntä vallattomasti, väkisin.)

ORVOKKI (puree hänen käteensä ja pääsee irti). Sinä kaiken maailman kollikissa! Kättäni särkee. (Itkee ja polkee jalkaa.) Mene matkoihisi täältä! Susi sinusta pitääköön! Sinä vielä tapat minut!

ORAS. Hiljempaa... minä vedän kynteni käpäliin. Sinä olet niin, niin ärsyttävä! Tekikö kipeää? Sehän oli vain kiekkoa. Sillä tavalla minä heittelin pikku poikia kansakoulussa. Voi pilaa! (Lähenee varovasti.) Sili pikkasta!

ORVOKKI. Älä tule! Istu tuohon tuolille! (Seisoo loitommalla ja odottaa, kunnes Oras on hetken istunut tuolilla.)

ORAS. No, etkö näe, että minä istun?

ORVOKKI (ottaa avaimet pöydältä ja avaa kaapin yläosan. Penkoo siellä seisten tuolilla). Nyt minä suljen kaikki ovet ja sinä saat mennä pois.

ORAS (on tähystellyt kaappiin). Mikä lipas tuo on? Se on koko soma.

ORVOKKI. Meidän kassakirstumme.

ORAS. Älä hiivatissa, onko siellä paljon rahaa?

ORVOKKI. Täti sai tänään tuhat markkaa eikä ennättänyt viemään sitä pankkiin. Tädillä on rikkaita ja ylhäisiä tuttavita. Niitä käy täällä usein. Näin ne panevat päänsä kallelleen ja sanovat: – Suurenmoista. Te uhraatte itsenne näiden lapsiparkojen vuoksi!

ORAS. Ehkä hänelläkin on ollut joku mukula.

ORVOKKI. Hyi sinua! Maria täti on hieno ja hyvä ihminen. Ja hänen elämänsä on kirkas kuin peili.

ORAS. Ja suora kuin nuora, jossa roikkuu lapsia kuin onkikaloja riipissä. Ja ne sätkii ja potkii – niinkuin sinäkin.

ORVOKKI (astuu tuolilta lattialle ja painaa käden suulleen). Minua niin naurattaa!

ORAS (tähystellen yhä hyllylle). Mikä sinua niin naurattaa?

ORVOKKI. Se, että Maria täti tahtoo olla oikea äiti, ei ole huomaavinaan minun pahaa sisuani. On niin hyvä, että oikein kiukuttaa!

ORAS. Jos olisi paha, olisit sinä vielä pahempi.

ORVOKKI (istuvat sohvaan). Minun on ikävä! Täällä kuolee! Minä tahtoisin käyttää väliin kynsiäni, tehdä jotakin oikein häijyä, raapia, purra, karata!

ORAS. Se on kaikkien lastenkotolaisten tautia. Tiedätkös mitä minä tein, kun se tauti tuppasi tulemaan?

ORVOKKI. Sinä livistit ja jouduit kiikkiin.

ORAS (aikoo polttaa, mutta Orvokki estää). En minä niin tuhma ollut. Minä seipitin rosvojuttuja, keksin pöyristyttäviä kohtauksia, kuinka rosvot uhrejaan kiusasivat. Koulussa sain pojilta viisikymmentä penniä jutusta. Jos se oli liian lyhyt, sain selkääni, jos se oli pitkä ja ikävä, rupesivat pojat ulvomaan.

ORVOKKI. Nyt niinä suljen kaapin ja sitten sinä saat mennä.

ORAS (ottaa Orvokilta avaimet). Katsotaan ensin, minkä verran tuossa lippaassa on rahaa!

ORVOKKI. Ei, antaa olla, mitä me rahoista, onhan meillä hauskaa ilmanikin. Minä olen niin irti maasta, etten välitä mistään. Teen mitä tahdon, menen minne lystää. Sinun kanssasi vaikka erämaahan!

ORAS (huokaa). Ei minuakaan kukaan sido. Ei ole tietoa tälläkään kertaa, missä huomenna olen. Ei ole penniä taskussa eikä kattoa pääni päällä.

ORVOKKI. Sinullahan on niin hirveän paha sisu. Et tule toimeen kenenkään kanssa.

ORAS. Annas, jos me karkaisimme, noin vain vähäksi aikaa. Me kulkisimme metsiä kahdenkesken. Nyt on vielä lämmin ja minä tunnen täällä kaikki metsät. (Pyörittää Orvokkia ja nypistelee hänen pukuaan. Tanssivat valssia.) Kun kyllästyisimme, tulisimme kaupunkiin takaisin, ostaisimme sinulle kauniin puvun ja menisimme Heijaan tanssimaan.

ORVOKKI. Eihän meillä ole rahaa.

ORAS. Tuolla lippaassa on.

ORVOKKI (katselee pelokkaana ympärilleen). Eihän sellaista saa tehdä!

ORAS. Voinhan hommata jonkun muun tytön mukaani.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.